

HISTORISCHE KRING HUIZEN

Sekretariaat: Want 37, 1276HC Huizen NH, tel. 56151

Kontaktadres Redactie Berichtenblad:

Wendy van Noppen, Brede Englaan 12, 1272GS Huizen NH,
tel. 53783

HUIZER KRING BERICHTEN

2e jaargang, no. 5, oktober 1981

Het was bijzonder jammer dat de avond van 22 september wegens ziekte van Mevr. Nieuwhoff niet door kon gaan. Het was het Bestuur niet mogelijk om op zo korte termijn iedereen bericht hierover te sturen, zodat een groot aantal mensen de tocht naar de Willem Wiegersschool tevergeefs hebben gemaakt.

De lezing van Mevr. Nieuwhoff houdt U nog tegood, waarschijnlijk in de 2ehelft van januari.

Volgende aktiviteit

Huizer Klederdracht en Poppenwedstrijd

Op donderdag 5 november a.s. om 20,00 uur organiseren wij in de Groen van Prinsterer MAVO aan de Bovenweg 3 een avond die in het teken zal staan van de Huizer Klederdracht.

De werkgroep "Klederdracht" o.l.v. Mevr. J.W. van Geenen zal een show verzorgen van de verschillende Huizer drachten, waaraan de U welbekende Haindruk van 't Noorderainde zijn medewerking zal verlenen.

In de pauze zal er gelegenheid zijn de tentoongestelde klederdrachtversieringen, mutsen, sieraden, merklappen en klederdrachtpoppen te bezichtigen.

Na de pauze zult U kunnen genieten van Huizer vertellingen door Mevr. A. Kruijning en de Heer H. Rebel.

Bent U goed bekend met de Huizer families van vóór de oorlog ? We hebben van de Gemeente een schoenendoos vol oude foto's, maar wie is wie ? Misschien kunt U meehelpen de sluier rond deze raadsels op te trekken !

Huizer-klederdrachtpoppenbezit(s)ters opgelet:

Brengt Uw poppen mee !

Een jury zal de origineelste en mooiste Huizer klederdrachtpop bekronen met een aantrekkelijke prijs !

Inlichtingen over deze avond worden U graag verstrekt door: Mevr. J.W. van Geenen, telef. 52807.

Toegang voor leden en niet-leden die in Huizer dracht komen gratis. Niet-leden betalen f. 2,50.

Kopij Berichtenblad

Onze redactie kost het iedere keer weer hoofdbrekens U met aantrekkelijke stukjes te verrassen. Aarzel niet en neem terstond de pen op om die aardige anekdote of die interessante wetenswaardigheden over het verleden van ons dorp die U toch allang weleens kwijt wilde neer te pennen ! Laat iemand anders er ook van genieten !

DE HUIZER KLEDERDRACHT IN VROEGERE EN RECENTERE TIJD

"De klederdracht van de Huizenaren in de 18e eeuw was als volgt: des zondags droegen de mannen een hoge hoed met breed lint, waarvan de einden naar achteren afhingen. Verder over een blauwen borstrok een rode das, die met goeden knoopjes was vastgemaakt, een aan de heupen uitlopende buis van bruin laken.

Voorts droegen zij een korte broek met zilveren knopen, blauwen kousen en lage schoenen, van brede zilveren gespen voorzien.

Als teken van rouw was het buis zwart en de das wit. Als dagelijkse kleding droegen de mannen een gestreepte muts, een roden of blauwen halsdoek, een ruimzittend buis van grove zwarte stof, met blauwe omslagen, een korte broek van dezelfde stof, grijze kousen en schoenen met smalle zilveren of ijzeren gespen. Het zondagsgewaad der vrouwen bestond uit een muts met zilveren oorijzer, voorzien van gouden knopjes en naalden en een witten halsdoek over een jak van bruine gewerkte stof. Verder droegen zij een blauwe uitlopende rok met grauwpars boezelaar, blauwe kousen en lage schoenen met zilveren gespen.

In plaats van een muts droegen de vrouwen een soort huivelhoed van stroo met zijden of katoenen voering en voorzien van brede zijden linten.

De vrouwendracht door de week verschilde van die des zondags voornamelijk in de stoffen.

De kinderen gingen ongeveer hetzelfde gekleed als de ouderen. De meisjes droegen echter uitsluitend mutsen en de jongens petten."

Dan iets over de 20e eeuwse klederdracht

"Typisch is de invloed van daagse feestelijke- en rouwkledij op de ouderwetse tenue van beide seksen, de eis van vaardigheid en gemak op de mannelijke kleding (beroep en bedrijf) en de bijzondere montering van het bruiloftskleed. Invloed van de godsdienst op de nationale drachten is duidelijk waarneembaar. Hoewel een zeker grondstype in de drie Gooise gemeenten niet valt te miskennen, treft onmiddellijk het stemmige in het bruine jak en rok, en 't eenvoudige nette van de muts, eigen aan de kledij van 't geheel protestantse Huizen en het meer kleurrijke der kroplap, de blauwe zijde van de overdoek met bonte kleuren, de franje en de andere draagwijze der gouden speld, alles typerend voor het meer opgewekte volkseigen van het katholieke deel der Larense bevolking.

Tussen Marken en Huizen is enige analogie in 't manlijke type doch de broek is hier reeds veel smaller geworden, de Laarder-vierkantmuts vinden we te Soest, Hoogland en langs de Veluwe zeekust goeddeels terug.

Van de Huizerdracht is het vrouwen-kostuum het eigenaardigst en daarvan treedt zeker de muts in haar drie vormen het meest op de voorgrond. Het mutsentype is dan verschillend bij vrouwen, meisjes en kinderen. De laatste dragen tot hun 14e-15e jaar een zogenaamde pikmuts, die echter bij de schoolgaande kinderen de laatste jaren zeldzamer wordt. Het is een gehaakt of gebreid cornet, meestal van witte katoen en aan de achterzijde over de hals afhangende. Zij wordt gestreken, tamelijk stijf en de plooiën erin, enigszins golvend, blijven er aan behouden. Het haar hangt op dezen leeftijd los en zondags vervangt het "hoedje met veertjes" de daagse witte muts. Dit hoedje, rondachtig van vorm, met fluwelen strookjes, draagt van boven een lange pluim of veer, naar achteren over de bol gelegd en van voren broche of speld. In de periode van 14 à 15 jaar tot die van ongeveer 1000 weken tooien de meisjes zich met de plooiemuts, een bol van wit kantwerk, rondom opgelegd met bijna een decimeter brede strook van plooi-tjes kant en vooral fijne rimpeltjes om het gelaat.

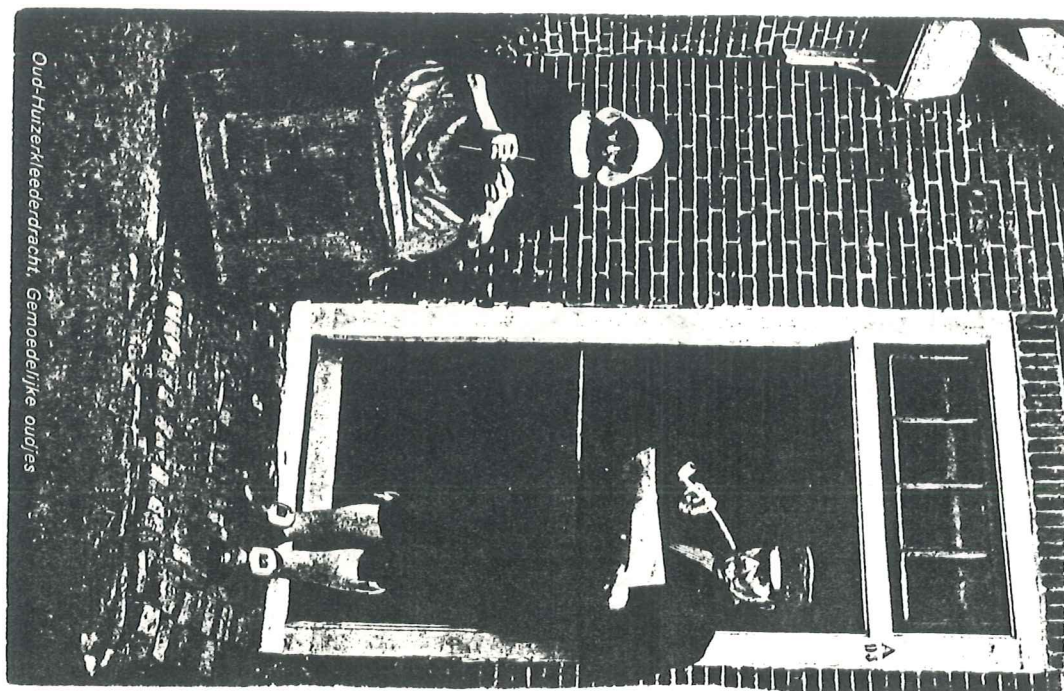
Overkuift deze plooitjeslaag reeds met aardig effect het gezicht, nog meer komt dit tot uiting bij den derden vorm, wanneer dikwijls de overgang van meisje tot vrouw plaats heeft, bij de volledige oorijzermuts, als ook zilver en goud in de versiering optreden. Het hoofdhaar wordt nu gespleten met een rechte scheiding van voren tot achter midden over 't hoofd en daarna van achter tot een knotje opgerold. De eigenlijke mutsbedekking bestaat uit 2 delen, eerst de donkere ondermuts, daarop het zilveren oorijzer en daarover de fijne witte tulen massa, die wij als overmuts kennen. Het oorijzer, in den volksmond "beugel" genoemd, is van zilver, de stiften er aan zijn in goud en hierin passen de eveneens gouden spelden, die weer aan de grote overmuts zijn vastgemaakt, langs de slapen. De muts draagt randen van kant en die kanten slippen worden rechts en links aan het oorijzer bij de slapen opgespeld. Van de zijden gaat dan in fraaie ronding de mutsboogvorm boven 't gelaat, ruim en hooggewelfd, en deze omhuiving schenkt een bijzondere lijnvorming aan het geheel, het frisse gelaat van de draagster als wegschuilend in de forse vooruitstekende tule omlijsting en is van zeer esthetische werking. Vooral als de Huizer jeugdige schone de figuur wat mee heeft, flatteert deze dracht bijzonder.

De vrouwelijke helft van Huizen loopt altijd op muilen. Tegenwoordig hebben vele jongere meisjes op werkdagen de eenvoudiger "isebee" op, die niet de van achter afhangende sierlijke stroken heeft en van voren een gewonen gaasrand in plaats van kanten plooiën vertoont.

Opmerkelijk is nog, vooral voor de zeden en gewoonten van de Huizers, dat een bruid een japon draagt van bruine stof, maar dat haar wijde schort van hemelsblauwe fijne wol is, met een lint van zijde, ook in die kleur.

Dit blauwe schort wordt slechts éénmaal gedragen en wel bij het aantekenen ter stadhuize. Bij het trouwen is de bruid geheel in het zwart, ook haar schort is zwart. Maar het blauwe schort blijft bewaard tot het eerste kindje geboren is. Dan wordt het tot een doopjurk gemaakt, waarmede het kind ook nog 's zondags ter kerke gaat, of die bij volgende doopplechtigheden gebruikt wordt."

(Uit: Molkenboers 'Nationale klederdrachten').

Oud-Huizerklederdracht, Gemeentelijke oudies

WITTE KLEIPIJPJES, wat hebben ze ons te vertellen?

Hoe komen die pijpekopjes nu overal in zo'n grote hoeveelheid voor? Als er b.v. van een weiland de bovenste laag wordt afgegraven, blijken er plotseling een heleboel kopjes in één laag te vinden te zijn.

De verklaring hiervoor is, dat ze zich bevonden in de stadscompost, welke per schip o.a. vanuit Amsterdam werd aangevoerd over 't land werd uitgestrooid. Deze stadscompost bestond n.l. uit alle mogelijke afval, huisvuil, markt- en straatvuil, waaraan 'beer' was toegevoegd.

Uit de lading compost van een in de vorige eeuw gezonken schip op de Zuiderzee heeft de werkgroep 'Archeologie' van de Vereniging van Vrienden van de Musea voor de IJsselmeerpolders vele pijpekopjes gehaald. De stadscompost bleek afkomstig

te zijn van de Amsterdamse Landbouw- en mest Compagnie. Juist aan de hand van de merkjes in de pijpjes kon een vrij nauwkeurige ouderdom van 't schip bepaald worden. We kunnen n.l. aan de hand van de afmetingen en merkjes de ouderdom en maker van de pijpjes bepalen.

fig.1

Ze zijn in grote trekken in 5 soorten in te delen:

1. geheel zonder merk en versiering
2. met een hielmerk
3. geheel versierde kop (ketel)
4. zijmerk direkt boven de hiel
5. zijmerk direkt boven de hiel

De vele honderden verschillende merkjes zijn in de meeste gevallen terug te vinden in de literatuur hierover, genoemd aan het eind van dit artikel.

De oudste pijpekopjes waren Engelse importpijpjes, gefabriceerd in 1570/1590. Het waren ook de Engelsen die rondom 1570 ons volk met de tabak bekend hebben gemaakt.

De geneesheren en kruidkundigen schreven het grote krachten toe en er waren niet veel ziekten die niet met dit 'balsemkruid uit Peru' bestreden konden worden.

In de eerste tijd werd het 'toeback-cruyt' door apothekers verkocht. Het werd gebruikt als gedroogd poeder, gedopt in een zilver of stenen pijpje. Die oudste pijpjes hadden een inhoud van nauwelijks 1 cm³. Het oordeel van de kerk over het pijproken was zeer ongunstig, zij achtte het een teken van zedenverval en naäperij van de wilde volkeren. De consistoriën verboden het 'toebacksuigen' en lieten de kerkgangers beloven 't fenijnigh cruyt toeback, een werck ende inventie des satans, te vlieden als een pestlocht'.

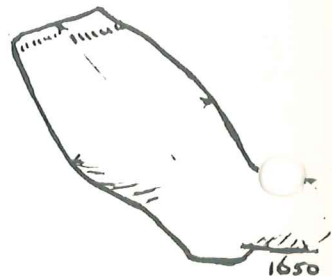

fig.2

Men dacht er al gauw der 17e eeuw verrezen, Engeland al het geval tabagiën. Daarin vrouw, de 'toebackster', meest gebruikt om te een horenken oft pijpje,

fig.3

anders over en in 't begin evenals in Frankrijk en was, de tabakshuizen of verkocht doorgaans een het kruid als droge bladen, branden mits dezelve in aen d'eyndt uitstekende,

ende den damp oft roock door het ander eybdt in den mondt ontfangende.'

Zo ontstonden de uitdrukkingen: taback drinken, op een soopje taback, op een overhaaltje, een bootsgeselletje, een pijpje kraeken, en: op iemands gezondheid smoocken.

De eerste pijpjes waren klein en dik (fig. 1), de toenmalige baktechniek was nog niet zo ver, dat men pijpjes kon maken zoals de later zo bekend geworden 'lange Gouwenaar' (fig. 7).

In het begin van de 17e eeuw waren er in Haarlem, Schoonhoven, Gorinchem, Utrecht, al pijpenfabrieken. Het oudste wettig de gekroonde WS van Willem Stevensz de te Gouda in 1630.

Reeds in 1640 kregen de pijpjes al de stelen bleven kort. Om de gevonden matiseren wordt gebruik gemaakt van de volgende methode:

Men meet in mm achtereenvolgens de hoogte van de kop, van direct achter de hiel tot aan het midden van de kopopening, dan de grootste diameter van de kop, de steeldikte en de diameter van de (fig. 2). Deze methode wordt gebruikt voor welke vóór 1700 zijn gemaakt. voorkomend werk op de zijkant van de kop is Tudor, welke is onder te verdelen in 4 t/m 9 dan al of niet gekroond of voorzien van kelk

fig.4

Gouda, Amsterdam, Groningen en Alphen gedeponeerde merk is Jonge, gefabriceerd

grotere koppen, maar pijpekopjes te syste-

tot aan het diameter van kopopening de pijpjes Een veel de roos van bladen en (fig. 3 en 4).

De meeste vinden hebben het hiel

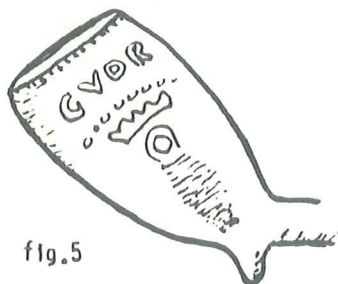

fig.5

pijpjes, welke we op de zijkant van het wapenschildje

van de stad Gouda (fig. 7). Dit wapenschildje is als 'privilege' door het pijpmakersgilde van Gouda in 1740 ingevoerd ter bescherming van de Goudse pijp.

Er bestaan 3 soorten Goudse pijpmerken: de lettermerken, figuurmerken en cijfermerken (fig. 8).

In het Gemeente-Archief van Gouda bevinden zich nog de proef- en gildbroederboeken vanaf 1724, waarin alle pijpmakers zijn terug te vinden met hun merken.

De grote pijpenfabrieken hadden zo tussen 1720 en 1750 hun hoogste bloei en naar schatting 15.000 à 16.000 mensen vonden er alléén te Gouda hun bestaan in.

Vanuit Rouaan werd de zgn. pijpjaarde aangevoerd waaruit deze hollandse pijpen vervaardigd werden.

Fig. 5 geeft nog even een voorbeeld de ketel en fig. 6 geeft een idee van een pijp uit 1850.

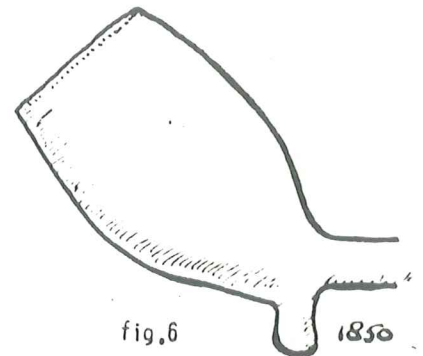

fig.6

van een zijmerk op van vorm en grootte

Voor verdere dokumentatie wordt verwezen naar de volgende literatuur:

G.A. Brongers 'Pijpen en tabak', Bussum, 1977
G.A. Brongers 'Van Gouwenaar tot Bruyèrepijp, Amerongen, 1978

S. Laansma 'Pijpmakers en pijpmerken 1724-1865, uitgeg. 1977, Arnhem

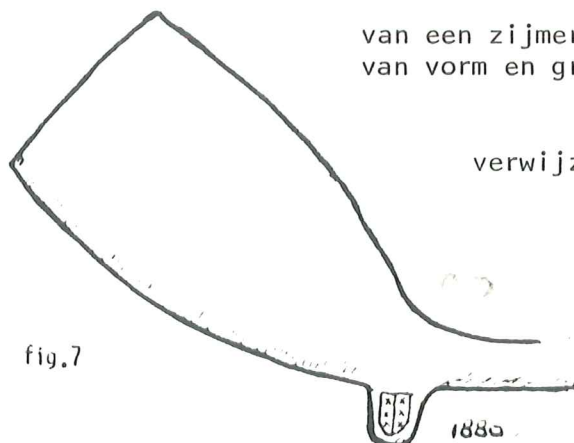

fig.7

verwijzen wij

fig.8

DE BODEBUS

De bodebus was in vroeger tijden een onderscheidingsteken, dat gedragen werd door boden in dienst van Bestuurslichamen, zoals de Kamers der Staten Generaal, de Provinciale Staten, Gemeentebesturen, Hoogheemraadschappen, Waterschappen en Polders.

Sporadisch zijn er nog bodes, die trots hun waardigheidsteken dragen.

De geschiedenis van de bodebus gaat terug tot in de vroegste middeleeuwen.

Bodes, die berichten moesten overbrengen, droegen deze geschreven en met het zegel van de opdrachtgever voorziene stukken in een bus aan een gordel.

(Bus is afgeleid van het Griekse 'pyxis'-oorspronkelijk een palmhouten cilindrische doos- wat zoveel wil zeggen als 'waar iets geborgen kan worden').

Soms droeg zo'n bode een staf, wanneer hij op reis was.

Amsterdam heeft nog zo'n bode staf. Vroeger kon de bode, kenbaar aan zijn bodebus, gratis gebruik maken van het toenmalige openbaar vervoer, zoals trekschuit, veerpont of diligence.

Vanaf de vijftiende eeuw werd aan de bodebus een schildje toegevoegd met het wapen van de instantie, die de bode vertegenwoordigde. Vanaf die tijd werd de uitvoering van de bodebus vaak erg kostbaar.

Befaamde sierkunstenaars en zilversmeden ontwierpen waardevolle exemplaren, die vaak nog een pronkstuk vormen van musea.

De gordel verdween, maar door de eeuwen heen werd de bodebus bij de kleding aangepast en heeft deze als ambtsteken zijn waarde behouden.

Steeds fraaier werden de sierlijke bodebussen van rijke handelssteden en Hoogheemraadschappen, waar vertoon van veel adellijke wapens hun voorrecht was.

De colleges van bijvoorbeeld de visserij hadden indertijd hun bodebus van uiterst kostbaar materiaal, voorzien van minstens vier of vijf symbolen, waarmee uitdrukking werd gegeven aan hun belangrijkheid en verbondenheid met elkaar. Het is daarom niet zonder toeval dat Delft, Enkhuizen, Schiedam, Brielle en Rotterdam sterk vertegenwoordigd zijn.

Ook Huizen kende het gebruik van de bodebus (zie afbeelding).

De gemeentebode van Schipluiden, de heer M. Agterberg, heeft een inventarisatie gemaakt van zo'n 50 bodebussen van Gemeenten en Waterschappen in Noord- en Zuid-Holland. Het fraaie fotoboek is telefonisch bij hem te bestellen voor de prijs van f 5,-- + verzendkosten (tel.nr. 01738-8444).

Zowel op het koperen plaatje boven als wel op het geborduurde onderste deel komt het wapen van Huizen voor met de melkvrouw.

Zilveren bodebus. Meesterteken I H B (J. H. Boers). Stadskeur Utrecht 1799.

Zandvoort.
Gemeentebode Johannes Willemsen in uniform met het „onderscheidingsteken”.

